

guage, sed preskaŭ duobla lingvo: saksa-angla kaj latina-angla. Facile estas klarigi ke *tongue* estas *lango* kaj *language* *lingvo*; plej moderna angla vortaro, post senco de *lango* aldonas kiel sencojn de *tongue*: *power of speech*, *manner of speaking*, *speech*, *language*; do *tongue* signifas ankaŭ lingvon. Estas libroj kiuj montras ke paĝoj da teksto povas esti esprimataj tute en lingvo de *tongue* aŭ tute en lingvo de *language*. Tamen la angla funkcias evidente kiel nacia kaj kiel internacia lingvo.

Alia nacia kaj internacia lingvo estas la kastila. Tamen en ĝi konkuras aŭ rivalas por restoracio la formoj: *restaurán*, *restaurant*, *restaurante*, *restorán*; por fadenfabriko: *filatura*, *hilatura*, *hilandería*; por piedpilko: *foot-ball*, *futbol*, *fútbol*, *balompié*. Se iu konsultas en hispana vortaro uzon de plej oftaj pozicioj, tiu falas en labirinton.

Cetere en ĉiuj naturaj kulturlingvoj okazas simile. Kaj tamen ĉiuj progresas, difiniĝas, preciziĝas!

Esperanto estas natura lingvo kaj evoluas idente al ĉiuj naturaj, sed fundamente de internacia hindoeŭropa bazo, anstataŭ nur nacia; kaj el kerno de fundamentaj simplaj gramatiko kaj vortaro.

Zamenhof mem antaŭvidis tian evoluon kaj malfermis al ĝi ĉiujn pordojn. Li ĝojus vidi hodiaŭ plenan gramatikon kaj plenan vortaron, kaj konstati jam klasikan kaj modernan lingvajon.

Ni ĝoju ke estas jam lingvistikistoj kaj interlingvistikistoj en Esperantujo; sed ni pli profunde ĝoju ke estis en nia mondo Zamenhof, kaj dank' al li kreiĝis Esperantujo laŭ lingvo kaj laŭ sento internaciaj.

Ne estas katastrofo ke diversaj formoj rivalas por esprimi saman sencon, ĉu en nacia, ĉu en internacia lingvo. Sed ni devas elekti el plej bonaj verkistoj kaj oratoroj, por triumfigi la plej bonan. Gramatikistoj kaj vortaristoj devas aposteriore konfirmi nian pli ĝeneralan elekton.

57/59:001.4=089.2

NOTOJ PRI KELKAJ SUFIKSOJ SISTEMATIKAJ KAJ PRISKRIBAJ EN BIONTOLOGIO

de C. STØP—BOWITZ (Norvegujo).

En *Scienca Revuo* [1951] 3 28 A. Albault publikigis artikolon sub la supra titolo. Estante zoologo mi de jaroj okupis min pri ellaborado de zoologia terminaro Esperanta kaj prilaboris la zoologiajn vortojn de la venonta eldono de Plena Vortaro. Mi tial permesas al mi esprimi kelkajn opiniojn pri la proponoj de s-ro Albault.

Proponante novan sufikson, ĉu ĝeneralan, ĉu fakan, oni devas atenti:

- 1e. La principojn, laŭ kiuj d-ro Zamenhof formis la Esperantajn sufiksojn;
- 2e. La internaciecon de la proponata sufikso;
- 3e. La neceson de aŭ bezonon pri la proponata sufikso.

Studante la Zamenhofajn sufiksojn, ni konstatas ke ili ĉiuj estas unusilabaj

(por ne trolongigi kunmetitajn vortojn), ili komenciĝas per vokalo (por povi sekvi post kiu ajn litero), ili finiĝas per konsonanto (ĉar post ili sekvas ĉiam vokala finaĵo). Tiujn principojn oni do laŭeble sekvu ankaŭ rilate al novaj fakaj sufiksoj, se ne alta grado de internacieco postulos kaj permesos ion alian. Sed oni zorge atentu ne enkonduki sufiksojn por tre limigitaj ideoj, malofte aperantaj, nek tiajn kun tro parencaj signifoj.

Kaj nun mi transiras al la proponoj de s-ro Albault.

I. Sistematikaj sufiksoj.

1. *Sufiksoj por familioj kaj subfamilioj en zoologio.* En la 19a jarcento ne estis fiksataj sistematikaj sufiksoj zoologiaj, kaj diversaj aŭtoroj uzis diversajn formojn. Precipe oni vidis por familioj *-oidea* kaj *-ea*, por subfamilioj kelkfoje *-oinea*. Jen sendube la origino de la Esperantaj formoj *-oid'* kaj *-oin'*. Sed kiam oni ĉirkaŭ la komenco de la nuna jarcento fiksas la „Internacian Regularon de Zoologia Nomenklaturado”, oni fiksas por familioj la sufikson *-idae* kaj por subfamilioj *-inae*. En tiuj sufiksoj la *-ae* estas nur plurala finaĵo. Oni ne uzas latinan singularon de ili. Sed el nacilingvoj ne nur la franca uzas ilin singularare: ankaŭ la angla, germana kaj skandinaviaj lingvoj tion faras, kaj ĉiam kun akcento sur *i*, kaj kun aŭ sen senakcenta finaĵo *-e*.

Efektive *-oid'* internacie jam havas pli vastan signifon (= simila al). *-ide'* kaj *-jne'* estas „francismo” ne internaciaj (francoj ofte uzas ankaŭ sufikson *-iens* por familioj), ili estas dusilabaj kaj finiĝantaj per vokalo. Ankaŭ *-ida'* kaj *-ina'* ne taŭgas, parte pro la samaj kaŭzoj, parte ĉar, precipe en paleozoologio, oni ofte uzas *-ida* por alia sistematika rango.

Jam antaŭ kelkaj jaroj mi proponis la formojn *-ed'* kaj *en'* por *-idae* kaj *inae*. Ekz.: *Cervedoj* (*Cervidae*), *Cervenoj* (*Cervinae*). Tiuj formoj trovis vastan aprobon flanke de esperantistaj zoologoj, kun kiuj mi korespondadis, kaj mi uzas ilin en la venonta eldono de Plena Vortaro, kun la aprobo de prof. Waringhien.

2. *Sufikso -e'.* a) Dum mia laborado pri zoologia terminaro Esperanta mi neniam renkontis malfacilaĵon pro tio ke *-ul'* povas signifi jen homon, jen beston. La propono ŝajnas superflua francismo, kaj cetere unuilitera sufikso estas malfacile rekonebla.

b) En zoologia sistematiko oni klopodis enkonduki specialajn sufiksojn por ordoj kaj subordoj, kaj ankaŭ por aliaj sistematikaj kategorioj, sed ĝis nun interkonsento ne estas atingita. En ornitologio oni nun ĝenerale uzas *-formes* por ordoj, parte ankaŭ en ihtiologio. (En P. V. mi uzas *-formaj* birdoj, fiŝoj). Ŝajnas al mi saĝe atendi pri fiksado de Esperantaj sufiksoj, ĝis interkonsento inter la sciencistoj estos atingita. Sufikso *-e'* por striktigi priksriban nomon al sistematika signifo *ĝenerale*, povus naski nur konfuzon, kaj apenaŭ estus praktikebla por laiko.

3. En botaniko *-ac'* (*-aceae*) por familioj kaj *-oid'* (*oidea*) por subfamilioj estas ĝenerale akceptitaj.

II. Priskribaj sufiksoj.

Da priskribaj sufiksoj oni povus facile krei nelimigitan nombron. Guste tial estas danĝere komenci tiun proceson. Tamen kelkaj malmultaj estas tiom internaciaj kaj havus tiom vastan aplikon, ke oni povus pravigi ilian enkondukon, kun granda singardemo.

Aparte mi menciuj ke la mamulaj ordoj estas tiom malmultnombraj, ke ili ne necesigas sufikson por la rekonebleco. Al la proponoj de s-ro Al b a u l t mi rimarkigu:

1. *-ul'* estas vaste uzebla kaj pri homoj kaj pri bestoj. La proponoj de G. H a m m i n g pri *-efo* kaj *-ilso* ŝajnas al mi komplete superflujaj, kvankam iliaj formoj estas bonaj.

2. *-je'* komenciĝas per (duon)konsonanto kaj finiĝas per vokalo, kaj sekve havas netaŭgan formon, ĝia internacieco kredeble estas nula. Se oni volas eviti *-uj'* por vegetaĵoj, ŝajnas al mi ke plene sufiĉas *-arbo* aŭ *-planto*.

3. *-ivor'*, 4. *-ikol'*, 5. *-ifer'*, 6. *-icid'*. Ĉiuj estas dusilabaj, kaj la komenca litero *i* ne apartenas al la sufikso, sed estas latina lig-vokalo inter la radiko kaj la sufikso. Sed se oni forigus ĝin, la sufiksoj ja fariĝus unusilabaj, sed komenciĝus per konsonanto. Tio necesigus konservi antaŭ la sufikso la substantivan finaĵon de la radiko, same kiel oni kelkfoje faras, kunmetante radikojn, ekz. skribo-tablo. Precipe la unua, *-(i)vor'* estus utila kaj sufiĉe ofte uzata, same eble ankaŭ *-(i)fer'*, kies formo sen *i* estus maltaŭga pro koincido kun radiko *fer'*; sed tiu sufikso havas ankaŭ alian internacian formon *-(i)ger'*, uzeblan sen *i*. *-(i)kol'* kaj *-(i)cid'* estas malpli bezonataj. Persone mi preferus la formojn sen *i*, kaj dirus ekz. karnovoro, mamogera.

III. Tehnika esprimo de sekseco ĉe bestoj.

La ĉi tie proponitaj sufiksoj *-oc'* kaj *-atr'* havas taŭgan formon, sed ili estas tiom specialaj ke ili estus nur treege malofte uzataj, kaj sekve evitindaj. Oni povas en la maloftaj kazoj aktualaj diri „kastrita bovo”, k.t.p.

Korektendaĵo: S.R. 3 28, linioj 14, 15. Oni legu: „*Culicoïdes* (ĉu kuloïdo?) ne estas el la familio de la kuloj, sed unu el la „*ceratopogonidae*”.

ALVOKO.

En la ISAE-informo 61 (p. 85) vi legis ke la eldonisto ne plu povas sendi Sciencon Revuon al pluraj landoj el kiuj oni ne sukcesas sendi monon por pagi la abononj. Tamen, kredeble ĉie ekzistas la eblo pagi, ne per mono, sed per sciencaj gazetoj. Ĉie en la mondo sciencaj kaj teknikaj bibliotekoj abonas tiajn gazetojn, ankaŭ el tiuj landoj kie oni havas pagomalfacilaĵojn. Ni povos helpi al niaj tieaj samideanoj kaj al la eldonisto — kaj finfine al ni mem —, se ni klopodos ĉe la estroj de la sciencaj bibliotekoj en la pagipovaj landoj, ke ili abonu gazetojn el la menciitaj landoj pere de (la delegito de) ISAE. La delegito en la nepagipova lando abonu la mendita(j)n gazeto(j)n, pagu tiu(j)n abono(j)n per mono ricevita de la membroj de ISAE kaj abonantoj al Sc. Rev., kaj sendu la gazeto(j)n al la eksterlanda(j) abonanto(j). Estas vere ke la organizado de la afero — precipe la traktado kun la bibliotekistoj — kostas tempon. Sed sendube la problemo estas solvebla en la indikita maniero. Ni do solvu ĝin. — W. P. Roelofs.

ESPERANTISTA ARKEOLOGIA TENDARO EN BORNHOLM.

Ekde la 3a ĝis la 17a de julio 1951a gestudentoj el ses landoj elfosadis proksime al la urbeto *Svaneke* sur la insulo *Bornholm*. La laboron gvidis d-ro O. Klindt Jensen de la kopenhaga Nacia Muzeo; ĝia celo estis la trovado de domrestaĵoj el la frua ferepoko. Subvenciate de la dana ŝtato la „Dana Internacia Studentkomitato” kunlabore kun la kopenhaga „Studenta Esperanto-Klubo” organizis tiun restadon. La partoprenantoj venis el Suomujo, la skandinaviaj landoj, okcidenta Germanujo kaj Nederlando. Bedaŭrinde kelkaj germanoj kaj jugoslavo ne povis veni pro paperaj-malfacilaĵoj. Post Bornholm oni restadis kvin tagojn en Kopenhago.

Oni trovis kelkajn gravajn objektojn, i.a. ornamitajn restaĵojn de keramikajoj, bronzaĵojn *fibula* (broĉon) kaj pinglon, kaj supozeble ankaŭ la restaĵon de dommuro. Post la esperantistoj la laboron daŭrigis alia internacia (angla-lingva) tendaro.

Por la studentoj tiu ĉi aranĝo estis ne nur labor-tendaro, sed ankaŭ en certa senco studvojaĝo. Ne nur pri la pasinteco ili ricevis multajn novajn impresojn — d-ro O.K.J. resume rakontis al ili pri la prahistorio kaj historio de Bornholm, kaj ekskursante ili vizitis i.a. prahistoriajn fortikaĵojn kaj la famajn rondajn preĝejojn — sed ankaŭ pri la hodiaŭa Danujo. En *Svaneke* ili ĉeestis kunsidon de la urbestro; en Kopenhago okazis prelegoj pri la danaj ekonomio, lernejoj, biblioteka sistemo; vizitoj al la Nacia Muzeo kaj la Gliptoteko. Estas preskaŭ nenecese rimarkigi, ke okazis ankaŭ malpli seriozaj aferoj — ja estis ferio —; i.a. vizito al la konata Tivoli estis ero de la programo.

La aranĝo ĝenerale bone sukcesis kaj estas plia atestaĵo pri la praktika uzebleco de Esperanto.

C. A. ten Seldam.

001 : 168.11/2

SCIENCO KAJ FILOZOFIO.

Noto aldona al la artikolo aperinta sub ĉi tiu titolo en Scienca Revuo 3 25 de J. V. HANUŠ (Ĉeĥoslovakio).

„La klasado de sciencoj laŭ Chalupny — aperinta en jaro 1916 — ne estas rektlinia sinsekvo kiel ĉe Comte, sed cirkla, tiamaniere, ke post psikologio venas logiko kaj tiu ĉi denove staras en cirklo apud matematiko. La sciencoj formas sektorojn de cirklo. La direkto de matematiko al fiziko kaj plue estas direkto de pli granda konkreteco kaj malsimpleco. Kontraŭe la direkto de psikologio al sociologio kaj plue estas direkto de pli objektiva metodo. La legantoj de la franca lingvo povas ricevi pluajn informojn pri la klasado de Chalupny en lia libro: *Précis d'un Système de Sociologie*, aperinta ĉe Marcel Rivière en Parizo 1930.”